

Κεφάλαιο 8^ο

ΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Τι είναι Χρήμα

Από τα πολύ παλιά χρόνια, ο άνθρωπος ικανοποιούσε τις ανάγκες του με αγαθά που ο ίδιος δεν μπορούσε να παράγει. Έτσι, έπρεπε να ανταλλάξει τα αγαθά που ο ίδιος παρήγαγε με τα αγαθά κάποιων άλλων παραγωγών.

Αυτή η ανταλλαγή προϊόντων ονομάζεται **αντιπραγματισμός**. Ο αντιπραγματισμός είχε όμως ορισμένα προβλήματα, όπως :

A) Έπρεπε να συμφωνούν τα δύο άτομα ως προς τα αγαθά που θα αντάλλασαν.

B) Έπρεπε να συμφωνούν ως προς τις ποσότητες που θα αντάλλασαν.

Για το λόγο αυτό επινοήθηκε το χρήμα, το οποίο «έσπασε» τη μία ανταλλαγή που γινόταν παλιά σε δύο **συναλλαγές**, μία **πώληση** και μία **αγορά**.

Ορισμός : Χρήμα είναι οτιδήποτε γίνεται γενικά αποδεκτό ως μέσο ανταλλαγής από τα άτομα μίας κοινωνίας.

Τι είναι Χρήμα

Ανάλογα με την εποχή και τις συνθήκες που επικρατούσαν σε κάθε οικονομία, χρησιμοποιήθηκαν διάφορα αντικείμενα και ζώα ως χρήμα, όπως βόδια, πρόβατα, δέρματα, κοχύλια, φτερά, αλάτι, διάφορα μέταλλα κ.λ.π.

Όλα, όμως, αυτά παρουσίαζαν ένα ή περισσότερα μειονεκτήματα, όπως :

A) Αδιαιρετότητα. Όσα από τα παραπάνω εξυπηρετούσαν συναλλαγές μεγάλης αξίας, δεν μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για συναλλαγές μικρής αξίας, διότι δεν μπορούσαν να διαιρεθούν, π.χ. τα ζώα.

B) Μεταβολή της αξίας. Η αξία ορισμένων από αυτά μπορούσε να αλλάξει, μειώνοντας την εμπιστοσύνη του κόσμου, δυσκολεύοντας τις συναλλαγές.

Γ) Δυσκολία στη χρήση. Το βάρος ή ο όγκος κάποιων από αυτά δυσκόλευε τις συναλλαγές.

Τι είναι Χρήμα

Για το λόγο αυτό προσπάθησαν οι οικονομίες να βρύνε προϊόντα που δεν θα έχουν τα παραπάνω μειονεκτήματα, δηλαδή που θα έπρεπε να είχαν τις εξής ιδιότητες :

- A) Διαιρετότητα.
- B) Σταθερότητα στην αξία.
- Γ) Ευκολία στη χρήση.

Τέτοια προϊόντα ήταν **πολύτιμα μέταλλα**, όπως ο χρυσός και το ασήμι, τα οποία χρησιμοποιήθηκαν για αιώνες ως χρήμα.

Μάλιστα σε πολλές περιπτώσεις, το ίδιο το κράτος ανέλαβε την κοπή των νομισμάτων, για να υπάρχει σταθερή ποσότητα και να υπάρχει εμπιστοσύνη στην αξία του.

Λειτουργίες του χρήματος

Το χρήμα είναι απαραίτητο πια για τη ζωή μας και την κοινωνία μας, εξαιτίας τριών βασικών λειτουργιών του :

1. Μέσο συναλλαγής

Το χρήμα χρησιμοποιείται για τις καθημερινές συναλλαγές και για το λόγο αυτό αυξήθηκαν ο καταμερισμός εργασίας και η ανάπτυξη του εμπορίου.

2. Μονάδα μέτρησης της αξίας

Η απόλυτη αξία κάθε αγαθού (τιμή) καθορίζεται από την προσφορά και τη ζήτηση και εκφράζεται σε χρηματικές μονάδες, στο νόμισμα κάθε χώρας. Επίσης, με το χρήμα μπορούμε να βρούμε και τη σχετική αξία δύο αγαθών. Π.χ., εάν ένα μολύβι κοστίζει 0,5€ και ένα τετράδιο 2€, τότε η σχετική αξία του τετραδίου είναι $2:0,5 = 4$ μολύβια.

3. Μέσο διατήρησης αξιών

Ο καθένας μας μπορεί να διατηρεί τα χρήματα που εισπράττει από την πώληση του δικού του αγαθού και να τα δαπανά τμηματικά σε διαφορετικές χρονικές στιγμές για την αγορά άλλων αγαθών.

Είδη χρήματος

1. Κέρματα.

Μεταλλικά νομίσματα από φτηνά υλικά που χρησιμοποιούνται για συναλλαγές μικρής αξίας.

2. Χαρτονομίσματα.

Τα εκδίδει η Κεντρική Τράπεζα. Παλιότερα η αξία των χαρτονομισμάτων ήταν ίση με την αξία του χρυσού που είχε στο θησαυροφυλάκιό της. Σήμερα, η ποσότητα των χαρτ/σμάτων καθορίζεται από οικονομικά κριτήρια.

3. Τραπεζικές επιταγές.

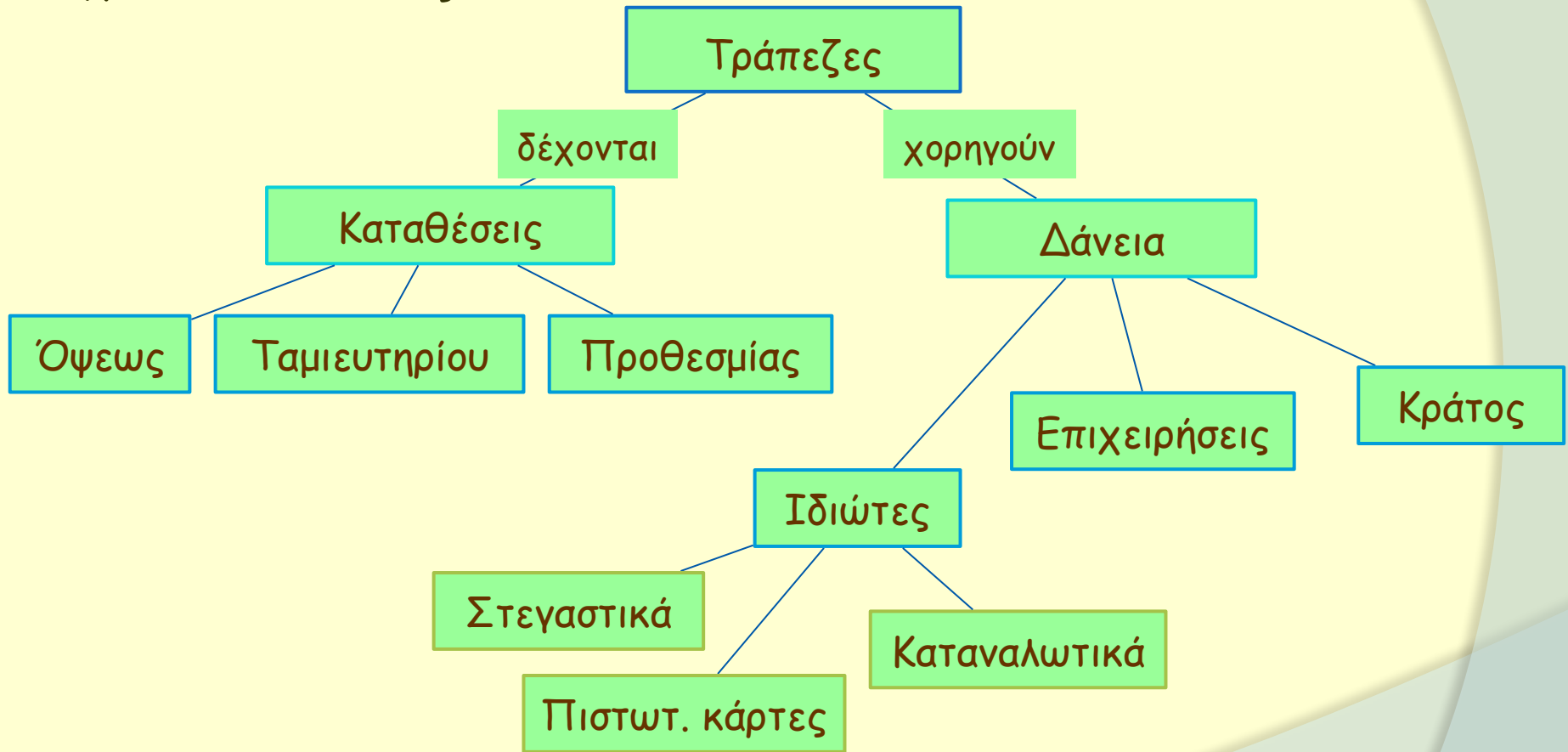
Χρησιμοποιούνται για συναλλαγές από άτομα που έχουν καταθέσει χρηματικό ποσό σε λογαριασμό μίας εμπορικής τράπεζας. Στην επιταγή αναγράφεται το ποσό, το όνομα του δικαιούχου και υπογράφεται από τον εκδότη.

4. Πιστωτικές κάρτες.

Ονομάζεται και «πλαστικό χρήμα». Δίνει τη δυνατότητα στους καταναλωτές να πληρώσουν για την αγορά καταναλωτικών αγαθών σε μελλοντική στιγμή στην τράπεζα, ενώ ο πωλητής πληρώνεται άμεσα από την τράπεζα.

Οι εμπορικές τράπεζες

Οι εμπορικές τράπεζες είναι επιχειρήσεις που ασχολούνται με το χρήμα. Δέχονται καταθέσεις και δίνουν δάνεια.

Επιτόκια Εθνικής Τράπεζας

Οι εμπορικές τραπεζές

Οι **καταθέσεις** διακρίνονται σε :

Καταθέσεις
όψεως

Καταθέσεις
ταμιευτηρίου

Καταθέσεις
προθεσμίας

Το επιτόκιο είναι μεγαλύτερο στις καταθέσεις προθεσμίας και μικρότερο στις καταθέσεις όψεως.

Οι εμπορικές τράπεζες

Όπως κάθε επιχείρηση, έτσι και οι εμπορικές τράπεζες, έχουν ως βασικό στόχο τη **μεγιστοποίηση του κέρδους**. Το κέρδος για μία τράπεζα καθορίζεται ως εξής :

Κέρδος = Τόκοι δανείων - τόκοι καταθέσεων - λειτουργικό κόστος

Συνεπώς, η τράπεζα για να μεγιστοποιήσει τα κέρδη της, είτε θα μειώσει το λειτουργικό κόστος, είτε κυρίως επιδιώκει να αυξήσει τους τόκους δανείων.

Άρα, η τράπεζα προσπαθεί να χορηγήσει όσα περισσότερα δάνεια μπορεί.

Υπάρχουν, όμως, δύο σοβαροί περιορισμοί στη χορήγηση των δανείων :

α. το ποσοστό των ρευστών διαθεσίμων και

β. η εξασφάλιση των κεφαλαίων της - η μείωση του κινδύνου.

Οι εμπορικές τράπεζες

A. Ποσοστό ρευστών διαθεσίμων

Καθορίζεται από την Κεντρική τράπεζα κάθε χώρας και αφορά το απόθεμα χρημάτων που κάθε εμπορική τράπεζα οφείλει να κρατά στο ταμείο της.

π.χ. Εάν η Κεντρική τράπεζα ορίζει ως ποσοστό ρευστών διαθεσίμων το 20%, τότε οι εμπορικές τράπεζες για κάθε 100 € καταθέσεων, πρέπει να κρατούν στα ταμεία τους τα 20 € και τα υπόλοιπα 80 € μπορούν να τα δανείζουν.

B. Εξασφάλιση κεφαλαίων

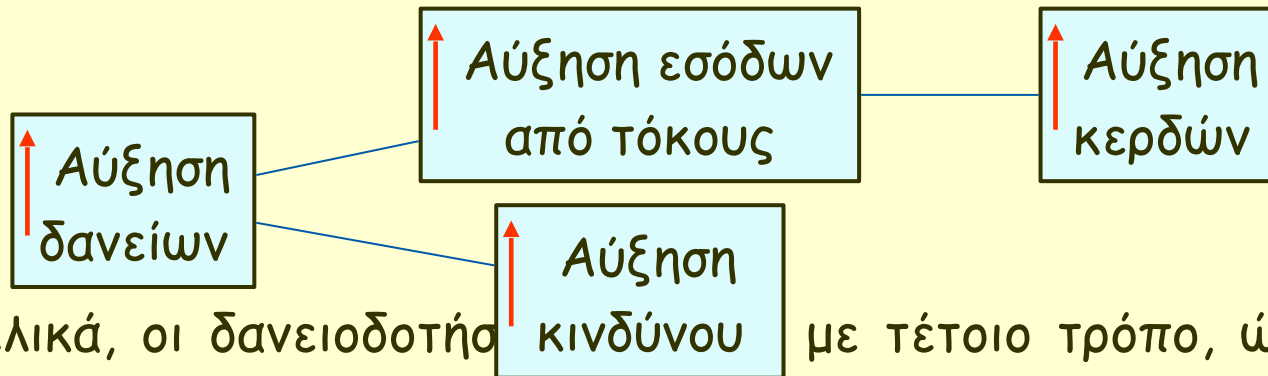
Καμία τράπεζα δεν θέλει να χάσει τα χρήματα που δανείζει. Για το λόγο αυτό εξετάζει την οικονομική κατάσταση κάθε πιθανού δανειολήπτη.

Οι εμπορικές τράπεζες

Επομένως, κάθε εμπορική τράπεζα έχει δύο επιδιώξεις :

1. Μεγιστοποίηση των κερδών
2. Ελαχιστοποίηση του κινδύνου

Οι δύο αυτές επιδιώξεις είναι αντίθετες :

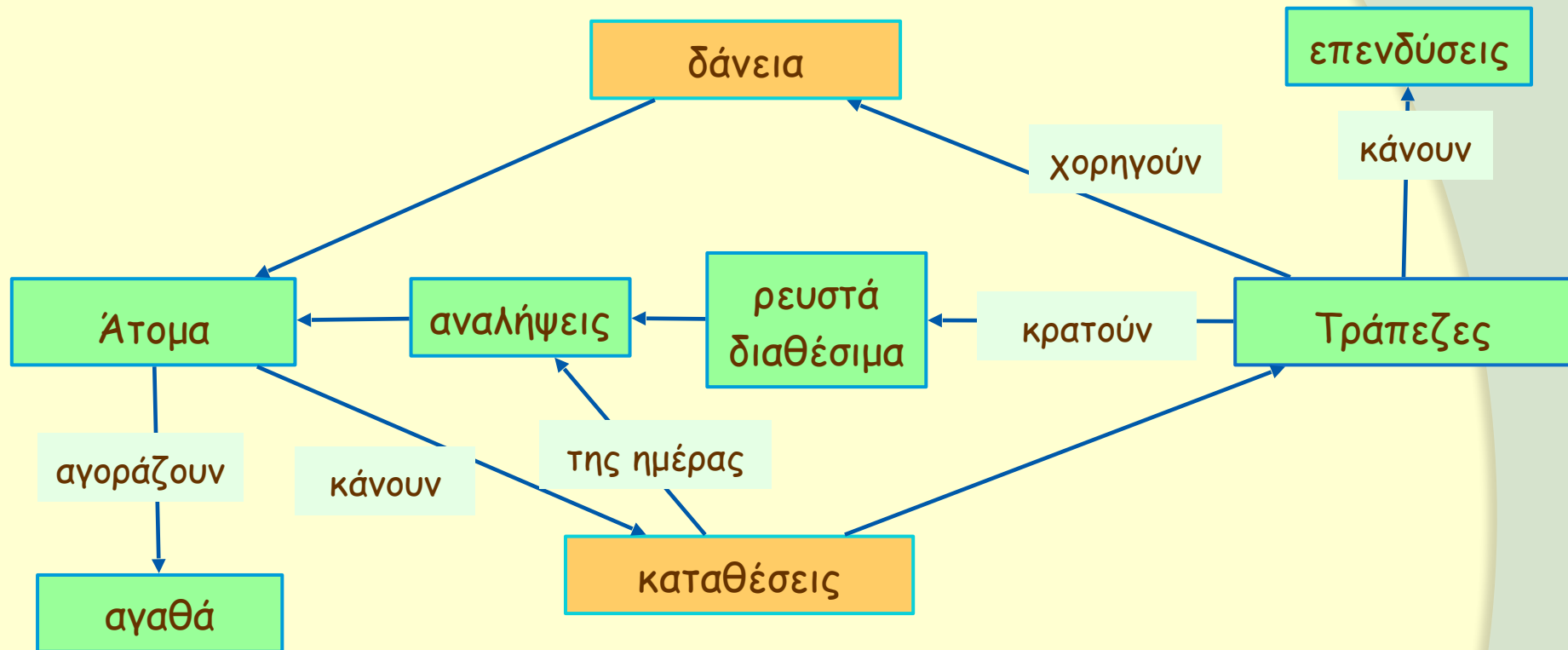
Τελικά, οι δανειοδοτήσιν με τέτοιο τρόπο, ώστε να μειώνεται ο κίνδυνος στο ελάχιστο δυνατό.

Η ποσότητα του χρήματος σε κυκλοφορία

Αφορά την ποσότητα των χρημάτων (κέρματα, χαρτονομίσματα και καταθέσεις) που βρίσκονται στα χέρια των οικονομούντων ατόμων (ιδιωτών, επιχειρήσεων και δημοσίων οργανισμών).

Έχει πολύ μεγάλη σημασία το πόσα χρήματα κυκλοφορούν στην οικονομία π.χ. για τη ζήτηση, τις τιμές, τις επενδύσεις κ.λ.π

Η δημιουργία χρήματος από τις εμπορικές τράπεζες

Οι τράπεζες κρατούν ρευστά διαθέσιμα στο ταμείο τους για να ανταποκριθούν στα χρήματα που θα ζητήσουν καθημερινά τα άτομα που θέλουν να κάνουν ανάληψη.

Αυτό αφορά τις καταθέσεις όψεως και ταμειυτηρίου.

Για τις καταθέσεις προθεσμίας είναι προκαθορισμένο πότε θα γίνει η ανάληψη.

Η δημιουργία χρήματος από τις εμπορικές τράπεζες

Η διαδικασία με την οποία οι εμπορικές τράπεζες μπορούν να δημιουργήσουν ή αλλιώς να αυξήσουν την ποσότητα χρήματος που κυκλοφορεί στην οικονομία είναι η εξής :

Ποσό Κατάθεσης	Ρευστά διαθέσιμα (20%)	Ποσό δανεισμού (δημιουργία χρήματος)
Άτομο Α (όψεως) 10.000 €	2.000 €	8.000 € (προς άτομο Β)
Άτομο Β (όψεως) 8.000 €	1.600 €	6.400 € (προς άτομο Γ)
	Νέα ποσότητα χρήματος	14.400 €

Ρευστά διαθέσιμα = 20% :

Ρευστά διαθέσιμα = 20% x 8.000 = 1.600 €.

Τοκισμός - ανατοκισμός

Όταν κάνουμε μία κατάθεση στην τράπεζα, στο τέλος του έτους εκτός από το αρχικό ποσό θα εισπράξουμε και τον τόκο. Ο τόκος υπολογίζεται με βάση το επιτόκιο.

Επιτόκιο είναι το ποσό του τόκου που θα εισπράξουμε για κάθε 100 € κατάθεσης.

π.χ. για 400.000 € αρχικό ποσό και επιτόκιο 15%, στο τέλος τους έτους θα έχει :

Τελικό κεφάλαιο	=	Αρχικό κεφάλαιο	+	Επιτόκιο	×	Αρχικό κεφάλαιο
		400.000 €	+	15%	×	400.000 €
Αν, όμως, συνεχίσει την		400.000 €	+			60.000 €
Τελικό κεφάλαιο	=	460.000 €				

Τελικό κεφάλαιο	=	Αρχικό κεφάλαιο	+	Επιτόκιο	×	Αρχικό κεφάλαιο
		460.000 €	+	15%	×	460.000 €
		460.000 €	+			69.000 €
Τελικό κεφάλαιο	=	529.000 €				

Τοκισμός - ανατοκισμός

Η παραπάνω διαδικασία ονομάζεται **ανατοκισμός**.

Εάν αυτή η διαδικασία συνεχιστεί για n έτη, με επιτόκιο i και αρχικό ποσό K_0 , το τελικό ποσό K_n που θα εισπραχθεί θα προκύψει από τον τύπο :

$$K_n = K_0 (1 + i)^n$$

Εάν αντικαταστήσουμε τα δεδομένα του προηγούμενου παραδείγματος στον τύπο θα έχουμε :

$$K_n = K_0 (1 + i)^n \Rightarrow K_n = 400.000 (1 + 0,15)^2 \Rightarrow K_n = 400.000 (1,15)^2 \Rightarrow$$

$$K_n = 400.000 \times 1,3225 \Rightarrow$$

$$K_n = 529.000 \text{ €}$$

Τοκισμός - ανατοκισμός

Εάν όμως οι τράπεζες δεν υπολόγιζαν τον τόκο στο τελικό ποσό της προηγούμενης χρονιάς, αλλά πάντα στο αρχικό ποσό, τότε το τελικό ποσό θα υπολογιζόταν από τον τύπο :

$$K_v = K_o (1 + i \times v)$$

Εάν αντικαταστήσουμε τα δεδομένα του προηγούμενου παραδείγματος στον τύπο θα έχουμε :

$$K_v = K_o (1 + i \times v) \Rightarrow K_v = 400.000 (1 + 0,15 \times 2) \Rightarrow K_v = 400.000 (1 + 0,3) \Rightarrow$$

$$K_v = 400.000 \times 1,3 \Rightarrow$$

$$K_v = 520.000 \text{ €}$$

Η διαφορά στο τελικό ποσό σε σχέση με τον ανατοκισμό είναι 9.000 €.